

Aktivnosti Vlade RS na področju romske tematike

Vlada Republike Slovenije v tem mandatu romsko tematiko obravnava sistematično in celovito. Na različnih področjih smo uvedli in nadgradili številne ukrepe za izboljšanje položaja pripadnikov romske skupnosti, predvidene v Nacionalnem programu ukrepov za Rome (2021 – 2030). Poleg zagotavljanja večje varnosti na območjih, kjer živijo Romi, smo posebno pozornost namenili zgodnjemu vključevanju otrok v vzgojno-izobraževalni sistem, spodbujanju socialne vključenosti, izboljšanju možnosti za zaposlitev, bivalnim razmeram, prostorskemu načrtovanju ter finančni podpori občinam, v katerih se nahajajo romska naselja.

Kot na številnih drugih področjih se tudi tukaj soočamo z razmerami, ki so posledica desetletij zanemarjanja s strani države in lokalnih skupnosti ter vzpona populizma, ki med ljudmi spodbuja predsodke do Romov. Zato kljub zavzetemu in ciljno usmerjenemu pristopu rezultatov ne moremo pričakovati čez noč. Verjamemo pa, da je za ohranjanje visoke stopnje socialne kohezije v slovenski družbi ključno, da romski skupnosti omogočimo enakovredno vključevanje in življenjske pogoje, primerljive s preostalim prebivalstvom.

Romska skupnost se zaradi zgodovinsko slabših izhodišč ter številnih med seboj prepletenih izzivov - kot so nizka stopnja izobrazbe in zaposlitve, visoka socialna izključenost, omejen dostop do zdravstvenih storitev in revščina – sooča z večjimi ovirami pri uresničevanju enakih možnosti. Zato potrebuje dodatno institucionalno podporo. A to nikakor ne pomeni neenakopravne obravnave v razmerju do večinskega prebivalstva – pred zakonom ostajamo vsi enaki. Ukrepi so usmerjeni v odpravo dejanskih ovir, ki članom romske skupnosti otežujejo polno vključevanje v družbo in predvsem otrokom in mladim preprečujejo, da bi izstopili iz začaranega kroga revščine in predsodkov.

Spodbujanje zgodnjega vključevanja, zaposlovanja in socialne aktivacije

Na Ministrstvu za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti si prizadevamo za zgodnjo vključitev romskih otrok v vrtce ter za tesnejše sodelovanje vzgojno-izobraževalnih ustanov s centri za socialno delo (CSD) in drugimi izvajalci programov za socialno vključevanje Romov. V ta namen je vlada že potrdila predlog spremembe Zakona o starševskem varstvu in družinskih prejemkih (ZSDP-1), s katerim ukinjamo 20-odstotno povečanje otroškega dodatka za otroke, ki do četrtega leta starosti ostajajo v domačem varstvu. Ukrep je bil namenjen razbremenitvi vrtcev v obdobju njihove prezasedenosti in sedaj ni več aktualen. Zakon čaka na obravnavo v DZ.

Na področju zaposlovanja smo z Zavodom RS za zaposlovanje vzpostavili pilotni projekt *Romano zour* (Romski vzor), ki spodbuja zaposlovanje pripadnikov romske skupnosti. Rome vključujemo tudi v javna dela v okviru aktivne politike zaposlovanja, pri čemer programi trajajo do štiri leta in so 95-odstotno sofinancirani s strani ministrstva.

V okviru socialnega vključevanja razpisujemo različne socialnovarstvene programe (kot so na primer dnevni centri za romske otroke in mladostnike), med pomembnejše sodi program Socialne aktivacije, ki je posebej namenjen romskim ženskam. Vzpostavljamo devet večnamenskih romskih centrov (VNRC+), izvajalci, izbrani na javnem razpisu, bodo z delom začeli 1. avgusta 2025.

Leta 2024 smo Centre za socialno delo dodatno okrepili s kadrom, ki dela izključno z romsko skupnostjo – odobrenih je bilo 30 zaposlitev, od katerih je trenutno zasedenih 23.

Vir: MDDSZ

Urejanje prostora in vključevanje romskih naselij v prostorske načrte

Ukrepi Ministrstva za naravne vire in prostor temeljijo na načelu enakosti pred zakonodajo, ki določa, da morajo vsi državljani – ne glede na okoliščine – izpolnjevati enake pogoje pri urejanju prostora in pridobivanju gradbenih dovoljenj, ob zagotavljanju varnosti, stabilnosti in racionalne rabe prostora.

V zadnjem letu smo občinam, v katerih se nahajajo romska naselja, strokovno pomagali pri pripravi občinskih prostorskih načrtov (OPN) in njihovih sprememb, zlasti tam, kjer so v naselbinski sistem umeščali romska naselja. Že več let sodelujemo v Medresorski delovni skupini za obravnavanje romske tematike ter se vključujemo tudi v odzive na posamezne krizne dogodke.

Vir: MNVP

Preglednejše in pravičnejše financiranje občin

Marca 2025 je bila sprejeta novela Zakona o financiranju občin (ZFO-1E), ki prinaša spremembe pri sofinanciranju občin z evidentiranimi romskimi naselji. Čeprav občine ta sredstva prejemajo že od leta 2021, do zdaj niso bile zavezane poročati o njihovi porabi. Po novem bodo morale vsako leto do 31. marca poročati o namenski uporabi teh sredstev.

Novela vpliva tudi na način razdeljevanja teh sredstev, ki bo v prihodnje temeljila na jasneje določenih kriterijih, ki vključujejo:

- število romskih naselij v občini,
- število njihovih prebivalcev,
- skupno število prebivalcev občine,
- površino občine,
- ter stopnjo njene razvitosti.

Spremembe smo predlagali na podlagi priporočil Varuha človekovih pravic in sklepov matičnega odbora Državnega zbora.

Vir: MJU

Vključevanje otrok v vrtec za lažji začetek šolanja

Na ministrstvu za vzgojo in izobraževanje redno spremljamo učinkovitost projekta *romski pomočnik*. V anketi, izvedeni junija 2022, je kar 80 % vrtcev potrdilo pozitivne učinke. V vrtcih so najpogosteje izpostavili, da njegova prisotnost vpliva na bolj reden obisk vrtca med romskimi otroki.

Vrtci za izvajanje tega projekta ter za delovanje oddelkov za romske otroke in krajših programov, namenjenih ranljivim skupinam, prejemajo redna sredstva iz državnega proračuna.

V ta namen je na letni ravni zagotovljenih 520 tisoč evrov, dodatnih 130 tisoč evrov pa namenjamo že omenjenim krajšim programom za ranljive skupine.

Na podlagi zaznanih pomanjkljivosti v praksi in vrzeli v sistemu smo pripravili novelo Zakona o vrtcih (druga obravnava bo predvidoma jeseni 2025), s katero želimo povečati delež romskih otrok, vključenih v predšolsko vzgojo. Eden od predlaganih ukrepov tako predvideva, da lahko Center za socialno delo (CSD) po dopolnjenem 5. letu starosti presodi in priporoči vključitev otroka v krajši vrtčevski program v obsegu najmanj 240 ur letno. Če starši priporočila ne upoštevajo, lahko CSD sproži nadaljnje ukrepe v skladu z določbami Družinskega zakonika.

Ukrepi na področju osnovnega šolstva

Z julija 2025 sprejeto novelo Zakona o osnovni šoli uvajamo ukrepe za zmanjšanje zgodnjega opuščanja šolanja ter za izboljšanje pogojev izobraževanja učencev iz romske skupnosti.

Da se bodo romski učenci lažje vključili v šolsko okolje, bodo šole lahko organizirale dopolnilno izobraževanje slovenskega jezika in kulture tudi zanje. S spremembo zakonodaje smo šolam, ki jih obiskuje večje število romskih učencev, omogočili razširitev obsega pouka slovenskega jezika.

Te šole so sicer že sedaj - glede na število romskih učencev - upravičene do ugodnejših normativov za oblikovanje oddelkov, do sistemizacije delovnega mesta romskega pomočnika ter do dodatnih strokovnih delavcev za delo z Romi.

Novela zakona prinaša pomembno spremembo na področju zbiranja podatkov – v soglasju s starši bo mogoče prvič oblikovati uradno evidenco romskih otrok v šolah, s čimer bodo nadomeščene dosedanje neuradne ocene in predvidevanja.

Novela podrobneje ureja tudi postopek opravičevanja odsotnosti učencev. Ob daljših neopravičenih odsotnostih lahko šola obvesti pristojni center za socialno delo in poda

predlog za uvedbo prekrškovnega postopka zoper starše. Če v šoli podvomijo v verodostojnost opravičila, mora najprej pozvati starše k pojasnilu.

S spremembo zakonodaje smo razširili tudi nabor glob, ki so lahko izrečene šoli ali staršem ob kršitvah zakonskih določb. Urejena je tudi možnost izjeme od rednega obiskovanja pouka za učence, ki z neprimernim vedenjem ogrožajo varnost in zdravje drugih. Tem učencem se lahko prilagodi način izvajanja pouka, učne cilje pa je mogoče uresničevati tudi z drugimi oblikami organiziranega dela.

Nenazadnje novela jasneje določa tudi pravila ocenjevanja znanja, kar prispeva k večji preglednosti in pravičnosti izobraževalnega procesa.

Poudarimo naj, da ti ukrepi veljajo za vse učence enotno in brez razlikovanja.

Vir: MVI

Učinkovito zagotavljanje javne varnosti in sodelovanje z lokalnim okoljem

V Policiji redno spremljamo in ocenjujemo stanje javne varnosti po vsej Sloveniji. Posebno pozornost namenjamo tudi območjem z romskimi naselji, kjer si skupaj z lokalnimi deležniki prizadevamo za reševanje specifičnih izzivov, kot so socialna izključenost, omejen dostop do storitev in slabše bivalne razmere. Ti dejavniki namreč pomembno vplivajo na varnostno situacijo na teh območjih, saj pogosto ustvarjajo pogoje za napetosti, občutek negotovosti in ponavljajoče se varnostne dogodke.

Na podlagi sprotnih varnostnih ocen ustrezno prilagajamo ukrepe, sestavo in razporeditev policijskih sil na terenu.

Poleti 2024 smo pripravili 'Akcijski načrt za vzdrževanje javnega reda in miru na območjih z večetnično skupnostjo', katerega ključni cilji so: učinkovito izvajanje intervencij, povečanje prisotnosti in vidnosti policije, proaktivna obravnava morebitnih varnostnih dogodkov ter izboljšanje občutka varnosti prebivalcev na teh območjih.

Policija tako od lanskega leta naprej izvaja okrepljene aktivnosti na območju Kočevja, Ribnice ter na delu Dolenjske – v občinah Šentjernej, Škocjan in delu Novega mesta, pred kratkim pa so bile te aktivnosti še dodatno okrepljene. Vzpostavljeni so tudi redni stiki z župani občin na varnostno obremenjenih območjih ter z lokalnim prebivalstvom. Naj omenimo, da smo ravno prejšnji teden imeli sestanek s predsednikom Kmetijsko gozdarske zbornice Slovenije, na katerem sta Policija in Zbornica napovedali pripravo skupnega akcijskega načrta za boljšo zaščito kmetov, njihovih pridelkov, živine in zemlje.

Naš cilj je, da z vsemi omenjenimi ukrepi na terenu krepimo občutek varnosti med prebivalci, hkrati pa zmanjšujemo tveganje za ponavljajoče se kršitve ter povečujemo učinkovitost preiskovanja kaznivih dejanj.

Vir: MNZ

Ukrepi za preprečevanje zlorab in pospešitev pravosodnih postopkov

Pravosodje, kot skrajno sredstvo ukrepanja, mora biti zadnji korak pri reševanju izzivov, povezanih z romsko populacijo, saj so njegovi ukrepi vezani predvsem na sankcioniranje odklonskih ravnanj. Cilj pravosodja je predvsem usmerjen v posameznika in v sankcioniranje konkretnega napačnega ravnanja, ne pa v naslavljanje širših sistemskih težav romske skupnosti. V primerih ponavljajočih se kaznivih dejanj pa je nujno zagotoviti, da so kazenski postopki izpeljani hitro in učinkovito, s pravočasnim uveljavljanjem odgovornosti in izrekom kazni.

Državni zbor je spomladi letos potrdil novelo Zakona o odvzemu premoženja nezakonitega izvora, ki prinaša bolj učinkovit postopek odvzema premoženja. Poleg tega intenzivno pripravljamo nov Zakon o kazenski obravnavi mladoletnikov, ki bo omogočil hitrejša postopke zoper mladoletnike in bolj individualni pristop obravnave.

Posebej želimo izpostaviti tudi pripravo sprememb Zakona o prekrških, s katerimi želimo izboljšati učinkovitost izvajanja dela v splošno korist ter instituta nadomestnega zapora, kar bo onemogočilo zlorabo teh možnosti in zavlačevanje postopkov.

Globe, izrečene v prekrškovnih postopkih, se izterjajo v skladu z Zakonom o davčnem postopku, kar pomeni, da njihovo izvrševanje opravlja Finančna uprava RS (FURS) – ne glede na to, kateri organ jih izreče. Iz davčne izvršbe so izvzeti prejemki iz naslova denarne socialne pomoči in varstvenega dodatka, kot to določa zakon o socialnovarstvenih prejemkih.

Z vidika kaznovalnega prava je bil leta 2016 v prekrškovno zakonodajo vpeljan institut nadomestnega zapora, ki omogoča nadomestno izvršitev neizterljive globe z odreditvijo zapora, pri čemer je mogoče zapor nadomestiti z opravljanjem dela v splošno korist.

V insolvenčni zakonodaji je že določeno, da se dolžnik oziroma prekrškar ne more izogniti plačilu globe z uvedbo osebnega stečaja, enako odpis dolga ne vpliva na obveznost vrnitve premoženja nezakonitega izvora.

Na Ministrstvu za pravosodje si prizadevamo tudi za krepitev in boljše pogoje delovanja probacijske službe, zlasti na območjih občin v Jugovzhodni Sloveniji.

Na obravnavo v Državnem zboru čaka tudi paket sodniške in tožilske zakonodaje – nov Zakon o sodiščih, nov Zakon o sodnikih, novela Zakona o sodnem svetu in novela Zakona o državnem tožilstvu – katerega cilj je večja učinkovitost dela sodišč in tožilstva, zlasti z ukinitvijo okrajev ter uvedbo enotnega prvostopenjskega sodnika in tožilca.

Vir: MP